

פירוש לספר יחזקאל

לרבנו יוסף ב"ר אברהם חיון הנשיא

ראש רבני ליסבון וגדול פרשני המקרא בפורטוגאל

יוצא לאור לראשונה

על פי

כתב יד המכון ללימודים מזרחיים בפטרסבורג
בלוויית מראי-מקומות, הערות נוסח וביאורים
מבוא, נספחים ומפתחות

מאת

אברהם שושנה
משה אהרן צפור

כרך שני

פרקים ל-מח • נספחים • מפתחות

מכון אופק
ירושלים • תשס"ו

**THE BOOK OF EZEKIEL
WITH THE COMMENTARY OF
RABBI JOSEPH HAYYUN**

Edited from MS B373
Institute of Oriental Studies
Russian Academy, Petersburg

with source notes,
variants and explanatory notes
introduction and indices

by

Avraham Shoshana

Moshe A. Zipor

Volume II

Ofeq Institute
Jerusalem 5766

[א-ג] וַיְהִי דְבַר-יְיָ אֵלַי לֵאמֹר: בֵּין-אָדָם הַנֶּבֶא וְאִמְרַתָּ פֶה אֲמַר אֲדָנִי יְיָ הִילִילוּ הָהָ לַיּוֹם: בֵּין-קְרוֹב יוֹם וְקְרוֹב יוֹם לַיּוֹם עֲנַן עֵת גּוֹיִם יִהְיֶה: נְבוּאָה זוֹ עַד 'בְּחָרֵב יִפְלוּ' (להלן פסוק ה) היא לדבר באבדן מצרים על ידי חרב, הם והעוזרים אותם. הה - נהי ויללה, ידבר נכח מצרים ועזריו שיספדו וילילו בעבור יום המפלה שתבא עליהם. כי קרוב יום - כי יום החרבן¹ הוא יבא בקרוב, וזה כי נבואה זו היתה בשנת כ"ז לנבוכדנצר, כנבואה הקודמת לה (כט, יז-כא), ובאותה שנה נחרבה מצרים.² וְאָמְרוּ וְקְרוֹב יוֹם לָהּ - של ה', כמו: 'לה' הארץ ומלואה' (תהלים כד, א), 'באר שהיום הקרוב הוא של השי"ת, כי הוא יתברך יביא החרבן ההוא³ על יד שלוחו נבוכדנצר. יום ענן - יום חשוך.⁴ עת גוים יהיה - ר"ל עת אבדן גוים רבים יהיה,⁵ וזה כי לא ישמד באותו יום עם מצרים לבד, כי אם גוים רבים עמו הבאים לעזור, וכמו שיבאר.

[ד-ה] וּבָאָה חָרֵב בְּמִצְרַיִם וְהִיתָה חִלְחָלָה בְּכוֹשׁ בְּנַפְל חִלְל בְּמִצְרַיִם וְלָקְחוּ הַמוֹנָה וְנִהְרְסוּ יְסוּדוֹתֶיהָ: כּוֹשׁ וּפּוֹט וְלוֹד וְכָל-הָעָרֵב וְכוֹב וּבְנֵי אֶרֶץ הַבְּרִית אֲתֵם בְּחָרֵב יִפְלוּ: וּבָאָה - מַלְרַע.⁶ חִלְחָלָה - רַתַּת וְרַעְדָה⁷ מַחֲמַת הַפַּחַד. הַמוֹנָה - מְמוֹנָה.⁸ וְכָל הָעָרֵב - אֲנָשִׁים רַבִּים מְעַרְבִים,⁹ כְּמוֹ: 'וְגַם עָרֵב רַב' (שמות יב, לח). אֶרֶץ הַבְּרִית - אֶרֶץ שְׁכַרְתּוֹ יוֹשְׁבֵי בְרִית עִם מִצְרַיִם וַיְבוֹאוּ מִפְּנֵי זֶה לְעֹזְרֵם.¹⁰ וּבָאָה חָרֵב - חָרֵב נְבוּכַדְנֶצַּר וְעַמּוֹ. וְהִיתָה רַעְדָה בְּכוֹשׁ אַחֵי מִצְרַיִם,¹¹ כִּי יִפְחַד מִנְּבוּכַדְנֶצַּר, פֶּן יָבֹא עֲלָיו [כ]מָה שֶׁעָשָׂה בְּמִצְרַיִם אַחֵיו.¹² וְזֶהוּ בְּנַפּוֹל חִלְל בְּמִצְרַיִם - כְּאֲשֶׁר יִדַע נַפְל[וֹ] חִלְל מִצְרַיִם. וְאָמְרוּ הַמוֹנָה - כְּנֹוֹי לְמִצְרַיִם,¹³ וְכֵן 'יְסוּדוֹתֶיהָ', עַל הַרְך: 'עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוּד בָּה' (תהלים קלו, ו), ר"ל אִפִּילוּ הַיְסוּדוֹת.¹⁴ וְכְנֹוֹי אֲתֵם - ר"ל עִם כּוֹשׁ וּפּוֹט וְלוֹד וְכוּ', שֶׁנִּתְחַבְּרוּ יַחַד לְבֹא לְעֹזֹר לְמִצְרַיִם, יִפְלוּ בְּחָרֵב.

[ו] פֶּה אֲמַר יְיָ וְנִפְלוּ סִמְכֵי מִצְרַיִם וַיִּרְדּוּ גְאוֹן עֲזָה מִמֶּגְדָל סֹנֵה בְּחָרֵב יִפְלוּ-בָּהּ נְאֻם אֲדָנִי יְיָ: נְבוּאָה זוֹ מְדַבֵּרַת עַל חָרְבֵן מִצְרַיִם גַּם כֵּן וְעוֹזְרֶיהָ. סוּמְכֵי מִצְרַיִם - הֵם הַסּוּמְכִים

1. כרד"ק ור"י מטראני ('יום אידם') ור"מ בן שמעון ('יום הפורענות'). 2. כר"י קרא (ראה דבריו) ורד"ק. ור"א מבלגנצי פירש: 'או באותה שנה או בשלאחריה נפלה'. 3. כרד"ק: 'כי היום הזה מי"י בא להם'. דומה לזה ר"מ בן שמעון: 'סמך מלת יום לשם בעבור כי מאתו תבאנה הגזירות'. 4. כר"י קרא. 5. כתרגום יונתן, רש"י ור"י מטראני, ושלא כרד"ק שהבין 'עת גוים' - עת שיאספו גוים על מצרים להחרבה' (ובדומה לזה ר"י קרא: 'עת שהאומות באים עליה'). 6. רד"ק ור"מ בן שמעון: 'זהו פעל עבר, והו"ו השיבו לעתיד'. 7. כרש"י. תרגום יונתן: 'זיעא'. 8. ראה הפירוש על כט, יט. 9. כרד"ק: 'עם מקובץ מעמים נתערבו יחד'. ולדעתו זהו המכוון במה שתרגם יונתן: 'סומכותא' - לשון ערבוב. ואילו רש"י: 'תירגם יונתן' וכל סומכותא, כל העורבים ערובת מצרים'. ר"י מטראני פירש: 'וכל הערב - אומה היא'. ור"י קרא פירש: 'וכל האומות שנתערבו בהם ונתחתנו בהם וקבעו בתוכם לישב'. 10. כרש"י, ר"י קרא ור"מ בן שמעון. וכן רד"ק המוסיף הסבר: 'שהיו להם ברית עם מצרים אבל לא היו מהם וממשפתתם, ולפי שהיו בני בריתם ישבו עמם'. 11. כאמור: 'בני חם כוש ומצרים' (בראשית י, ו). 12. כרד"ק. דומה לזה רש"י. 13. סיומת הכינוי של המילה מתייחסת למצרים: ההמון של מצרים, וכן בהמשך: היסודות של מצרים. 14. כלומר, במלה 'יסודותיה' מרמז להרס כוללני ומוחלט עד היסוד.